

УДК 37.013.46

ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ФІНЛЯНДІЇ: ОСОБЛИВОСТІ І МЕХАНІЗМИ

Мелешко І.В., викладач
кафедри англійської мови технічного спрямування № 2
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті здійснено спробу визначити сутність валідації результатів неформальної освіти дорослих у Фінляндії та проаналізувати особливості функціонування механізмів визнання та підтвердження кваліфікацій, отриманих під час неформального навчання дорослого учня, а також окреслити можливості використання позитивного фінського досвіду в Україні.

Ключові слова: неформальна освіта, дорослий учень, ліберальна освіта, визнання результатів, валідація, Фінляндія.

В статті предпринята попытка определить сущность валидации результатов неформального образования взрослых в Финляндии и проанализировать особенности функционирования механизмов признания и подтверждения квалификаций, полученных во время неформального обучения взрослого ученика, а также определить возможности использования положительного финского опыта в Украине.

Ключевые слова: неформальное образование, взрослый ученик, либеральное образование, признание результатов, валидация, Финляндия.

Meleshko I.V. RECOGNITION AND VALIDATION OF NON-FORMAL ADULT EDUCATION IN FINLAND: FEATURES AND MECHANISMS

The purpose of this study is to determine the content of the validation of learning and training outcomes of non-formal adult education in Finland and to analyze the features and mechanisms for recognizing and confirming the qualifications, learning and training outcomes received during the non-formal education of an adult student, and to determine the possibilities of using positive Finnish experience in Ukraine.

Key words: non-formal education, adult learner, liberal education, recognition of results, validation, Finland.

Постановка проблеми. Глобальні зміни та демократичні процеси, які відбуваються в Україні, призводять до змін у сфері освіти. Такі зміни зміцнюють демократичні цінності та традиції сучасного суспільства. Метою освіти є формування гармонічно-розвинутої особистості, яка здатна швидко адаптуватися до вимог інформаційно-інноваційного довкілля. Завданням освіти є створення умов для неперервного розвитку особистості. Значущим результатом освіти дорослих є створення умов для саморозвитку та самоосвіти дорослої особистості [1].

Однією з актуальних проблем сьогодні є проблема готовності дорослих до існування в умовах високої професійної конкуренції сучасного ринку праці та суспільства, а саме функціональна неграмотність, тобто нездатність дорослої особистості, незважаючи на попередньо здобуту формальну освіту, ефективно виконувати професійні та соціальні функції. Для вирішення цього завдання важливе значення має позитивний досвід Фінляндії, де освіта дорослих є пріоритетом освітньої політики держави. Одним із засобів подолання соціальних та освітніх проблем у Фінляндії стала організація та функціонування системи нефор-

мальної освіти дорослих, або ліберальної освіти, яка стала феноменом фінського суспільства впродовж уже декількох століть і стала успішним проектом сучасності. Сьогодні це важлива галузь освіти, яка стає домінуючою у системі освіти дорослих і здатна вирішити нагальні завдання соціально-економічного розвитку країни. Серед таких завдань на перший план виходить демографічна ситуація, зростання міграційних потоків, дефіцит кваліфікованих кадрів. У зв'язку з цим питання підтвердження і визнання результатів неформальної (ліберальної) освіти дорослих стає актуальним [3; 10; 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвід успішної реалізації процесу визнання результатів неформальної освіти дорослих, валідації у Фінляндії викликає підвищений науковий інтерес. На сучасному етапі розвитку фінського суспільства відбуваються зміни парадигми неформальної освіти дорослих. Теоретичне обґрунтування нових підходів до реалізації неформальної освіти здійснено у працях таких науковців, як О. Огієнко, Н. Терьохіна, Х. Баретт, М. Каарлела, К. Карвонен, А. Картунен, М.-Л. Кемппі, Е. Мічелсон,

Й. Ніємі, С. Рьонкко, Л. Салохеймо, П. Сар-
тонева, М. Сінг, Т. Хейккінен, К. Віхак.

Аналіз наукових джерел доводить, що необхідність визнання та підтвердження результатів неформальної (ліберальної) освіти дорослих зумовлюється такими чинниками: економічними, соціальними, освітніми, демографічними та технологічними, тому поняття підтвердження і визнання результатів неформальної освіти дорослих набуло особливої актуальності та має оптимістичний характер.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сутності валідації результатів неформальної освіти дорослих у Фінляндії й особливостей функціонування дієвих механізмів визнання та підтвердження кваліфікацій, отриманих під час неформального навчання дорослого учня, а також окреслення можливостей використання позитивного фінського досвіду на теренах України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Питання валідації результатів неформальної освіти дорослих є важливою темою, про що свідчить увага до цього питання з боку держави, роботодавців, організацій, а особливо самих дорослих. Так, результати нашого дослідження засвідчили, що питання валідації результатів неформальної освіти є актуальним як для розвитку освіти, так і для ринку праці. У цьому контексті досвід Фінляндії викликає особливий інтерес і є важливим, оскільки країна має тривалі традиції становлення та розвитку неформальної освіти дорослих, також розробку прозорих і чітких механізмів визнання й оцінювання, що є дуже важливим для врахування і використання набутих дорослим учнем компетентностей [2; 7].

Фінляндія одна з перших європейських країн почала здійснювати визнання результатів неформальної освіти дорослих поряд із визнанням компетентностей, які особа отримала за підсумками засвоєння програм навчання в ході формальної освіти і які підтверджуються в рамках існуючої офіційної системи атестації, що закінчується присвоєнням кваліфікації [3; 11]. Тому вивчення й узагальнення позитивного фінського досвіду щодо валідації результатів неформальної та ліберальної освіти дорослих стане в нагоді у реформуванні освіти дорослих в Україні. Варто відзначити, що ґрунтовне правове та методичне забезпечення, а також нормативно-правова база, організаційні аспекти та вагоме фінансове сприяння держави й уряду свідчать про важливість цього питання.

Валідація, процес ідентифікації, визнання та сертифікація попереднього навчан-

ня спрямована на те, щоб надати можливість дорослій людині (індивіду) визнати свої компетенції незалежно від того, як, де і коли було раніше здобуто освіту, отримано вміння та навички певної кваліфікації. У цьому процесі знання, здобуті в різних контекстах, стають видимими, ідентифікованими, оціненими та прийнятими: офіційне визнання надається. У сфері освіти і підготовки компетентності визнаються відповідно до кваліфікаційних вимог або навчальної програми, тоді як у процесі життєзабезпечення валідація приводить до підвищення заробітної плати або виконання більш відповідальних, вимогливих і складних обов'язків. У цивільних заходах визнання може призвести до нових, цікавіших завдань із більшою відповідальністю, до більшого визнання та поваги самої особистості. У всіх випадках визнання сприятиме підвищенню впевненості в собі та підвищенню мотивації [4; 8; 13].

У Фінляндії підтвердження і визнання результатів неформальної освіти займає одну з провідних позицій, а на вирішення пов'язаних із нею завдань спрямовані зусилля працівників освіти, науковців, політиків, економістів, бізнесових структур і громадських рухів. Важливість цієї проблеми підтверджує Міністерство освіти та культури, яке наголошує на необхідності тісної співпраці з метою розробки прозорих і чітких принципів підтвердження і визнання результатів неформальної освіти дорослих для забезпечення більшої відповідності у різних секторах і на різних рівнях, що посилює взаємну довіру та порозуміння між освітніми системами [3]. Рада з навчання протягом усього життя є експертним органом Міністерства освіти і культури, яке розглядає питання співпраці між освітою та трудовим життям і має різноманітний досвід у галузі освіти, ринку праці та досліджень. Реформа освіти дорослих 2001 р. може розглядатися як крок до більш послідовного та всебічного підходу до визнання, що базується на узгодженні потреб людини та ринку праці, а план дій 2002 р. і програма «Ініціативи стосовно неперервної освіти» (2002) охоплює визнання з більш широким діапазоном освітніх потреб людини, ринку праці, суспільства, тому одержання свідоцтва про освіту на основі неформального навчання стало більш доступним. Як показують наші розвідки, експерти виділяють три виміри визнання результатів неформальної (ліберальної) освіти дорослих: результати навчання, отримані у межах як формальної, так і неформальної освіти; стандарти, які є встановленими у фінській освітній системі та відповідають міжнародним стандартам;

процес, завдяки якому підтверджується результат [3; 6; 7].

Більш детальний розгляд засвідчує, що ідея рекомендації виникла і була реалізована національною робочою групою (далі – NVL) для підтвердження попереднього навчання. Члени робочої групи представляють різні сектори освіти дорослих: NVL, центр міжнародної мобільності, регіональний консорціум із подальшої освіти, національну раду освіти, коледж Гельсінкі, університет прикладних наук і Фінську асоціацію освіти дорослих. У рамках проекту були запропоновані деякі елементи, які підвищують шанси на використання ліберального свідоцтва освіти дорослих і спрямовані на розробку практики документування навчання в ліберальній освіті дорослих; розвиток методів валідації в неформальній практиці, які використовують для підтвердження попереднього навчання у Фінляндії з метою одержання свідоцтва про наявні компетентності, що відкриє доступ для подальшої традиційної (формальної) освіти [13]. За європейською і фінською стратегіями, всі компетентності, придбані дорослою особистістю протягом життя, мають бути включені до офіційних результатів навчання, які складають формальну освіту. Кваліфікація, заснована на компетенції, здійснюється шляхом демонстрації кваліфікації, необхідної, насамперед, у робітничих професіях (у виробничих і службових ситуаціях на робочому місці). Навчання не вимагається для отримання та підтвердження кваліфікації на основі компетентності, які можна отримати практично, на робочому місці [3; 9; 13].

У звіті Міністерства освіти і культури Фінляндії від 2004 р. зазначено, що ідентифікація та визнання попереднього навчання дозволяють підтвердити та визнати результати навчання, які були отримані в різних ситуаціях. Результати неформального навчання можуть бути задокументованими та визнаними, що дозволяє підвищити статус практичного навчання та надати дорослій особистості широкого спектра можливостей реалізувати свій професійний потенціал на ринку праці. Ідентифікація не призводить до сертифікації, але вона може служити підставою для офіційного визнання. Визнання базується на оцінці компетентності особи та результатів навчання, а у підсумку може бути виданий сертифікат або формально-кваліфікація [5–7]. У Фінляндії законом передбачено, що особа має право на визнання раніше отриманої компетентності та підтвердження результатів ліберального навчання, що визнаються як частина кваліфікації. Ми можемо визначити три підходи

до визнання: визнання з метою одержання свідоцтва про наявність певних компетентностей, що надає можливість подальшої формальної освіти; визнання компетентності для ринку праці; для організації навчання дорослої особистості, з метою врахування знань, умінь, досвіду для відбору змісту освіти [5; 9].

Коли компетентності особи набувають прозорості, ідентифікуються та систематично визнаються, особа може більш широко і більш доцільно використовувати свої компетентності для особистої вигоди, на ринку праці та у суспільному оточенні. Процес валідації слугує потребам кожного дорослого учня і допомагає соціально інтегруватися у робоче життя та суспільство; підвищує перспективи працевлаштування особи та сприяє загальному розвитку, а також використанню людських ресурсів відповідно до соціальних і фінансових запитів, які пов'язані з громадянським суспільством [5; 8].

У Фінляндії для успішного розвитку системи підтвердження і визнання результатів неформальної освіти дорослих створено нормативно-правову базу та методичне забезпечення, національні реєстри й організаційну мережу. Побудова такої системи, як показують наші розвідки, ґрунтується на інституалізації процесу оцінки компетентностей дорослого учня та сертифікації його кваліфікації відповідно до кваліфікаційних вимог професійних стандартів на основі фінського та європейського досвіду [3; 9; 13]. Тому для вирішення цієї проблеми були створені кваліфікаційні вимоги (стандарти), на основі яких оцінюються компетентності; забезпечено адекватні умови складання кваліфікаційного іспиту і контролю екзаменаційного процесу; враховано особливості організації праці і трудові відносини як за всім спектром спеціальностей, так і за кваліфікаційними рівнями. Оцінка компетентностей проводиться незалежними комісіями з обов'язковою участю експертів від різних секторів освіти та роботодавців [1–3].

Інтеграція фінської та європейських систем освіти й економіки приносить нові, сучасні підходи до оцінки і сертифікації кваліфікацій дорослих, засновані на індивідуальному підході і валідації результатів попереднього навчання. Кваліфікація тієї чи іншої людини визначається незалежно від того, як були отримані досвід, компетентності та навички: у процесі трудової діяльності, навчання або будь-яким іншим шляхом. Це призводить до істотного скорочення термінів навчання, зниження безробіття і маргіналізації населення, стимулює роботодавців, зростає мотивація дорослих учнів. Валідація сприяє інтеграції на ринок

праці і в суспільство людей з обмеженими можливостями, а також сприяє підтримці соціально незахищених груп населення (переселенців, біженців, безробітних і людей старшого віку) [2; 11; 12].

Аналіз фінського досвіду валідації результатів попереднього навчання показує, що перехід освітніх систем на навчання, яке орієнтоване на формування і розвиток компетенцій дорослої особистості, стимулював створення системи валідації результатів неформального навчання [5; 13]. Фактично визнається, що пізнавальна діяльність проходить всюди, а не тільки в стінах освітніх організацій. Під результатами неформального навчання розуміють набір знань, умінь і/або компетенцій, освоєних дорослим учнем, які він може продемонструвати після завершення неформального навчання. Результати навчання виступають засобом вираження рівня компетенцій, що дозволяють людині діяти ефективно в професійному, особистому та суспільному житті [3; 8; 10].

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз і вивчення передового фінського досвіду у вирішенні проблеми оптимізації процесу валідації результатів неформальної освіти дорослих засвідчує, що в Україні такий процес стає можливим лише за умови підтримки з боку держави та зацікавленості самих дорослих учнів [2]. Загальна мета підтвердження і визнання результатів неформальної освіти – зробити «помітною» неформальну освіту та набуті в ній компетентності, тим самим збільшити можливість інтегрування й адаптації людини, її працелаштування, ефективного використання знань і навичок [6; 13].

Технологія визнання результатів неформального навчання дорослих є системою певних механізмів та операцій, технічних дій і функцій учнів і тих, хто навчає, кожна компетентність оцінюється незалежно від того, де вона була набута. Реалізація поставленої мети забезпечується: організацією процесу валідації результатів неформальної освіти дорослих і державної політики щодо задоволення освітніх потреб дорослих людей [4; 5]. Підтвердження і визнання результатів неформальної (ліберальної) освіти дорослих гарантує більш ефективне використання людських ресурсів і потенціалу кожної дорослої особистості, забезпечує можливість адаптації

дорослої особистості на ринку праці, зменшує безробіття завдяки визнанню широкого діапазону знань і навичок, покращує доступ та ефективність традиційної освіти, створюючи індивідуальний освітній підхід до навчання дорослої особистості. Зменшує демографічні проблеми, пов'язані зі старінням населення [1; 3; 6; 7]

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у вивченні можливостей використання елементів позитивного досвіду Фінляндії та розробки механізмів валідації результатів неформальної освіти, а саме визнання та підтвердження результатів професійних кваліфікацій і компетенцій неформального та попереднього навчання дорослих незалежно від того, як вони були отримані.

ЛІТЕРАТУРА:

1. CEDEFOP. 2015. European Guidelines for the Validating Non-formal and Informal Learning. Careers Education in the classroom. Council Recommendation on the validation of non-formal and informal learning (2012/C398/01). EAEA Country Report on Adult Education in Finland: Helsinki, 2011. URL: www.eaea.org/country/finland.
2. Education in Finland: Finnish education in a nutshell / Ministry of Education and Culture. Grano Oy, 2017, 27 p.
3. Hanhijoki I., Katajisto Ju., Kimari M., Savioja H. Education, Training and Demand for Labour in Finland by 2025. Publications: 2012, 86 p.
4. Jukkala T. Yleiset kielitutkinnot uudistuneet. (National Certificate of Language Proficiency tests revised; in Finnish only). Spektri, 2002. P. 34–35.
5. Määttä J. Tunnusta ja tunnista opittu! 2003.
6. National Institute of Adult Continuing Education (NIACE). Using the Recognition of Prior Learning (RPL) within the Qualifications and Credit Framework (QCF): A report to the Skills Funding Agency. NIACE: Leicester, 2013. URL: http://www.niace.org.uk/sites/default/files/projectdocs/niace_rpl_report_v0_2_formatted.
7. NVL 2015. Folkbildning, key competences and validation.
8. Participation in Adult Education and Training in Finland: Statistics Finland.
9. Blomqvist I., Ruuskanen T., Niemi H., Nyysönen E. Adult Education Survey, 2000. 157 p.
10. Riihimäki T. 2016. Ammatillisen koulutuksen reformi, ajankohtaista.
11. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Powerpoint-esitys 3.5.3016.
12. Kaarlela M. The Nordic Network for Adult Learning NVL. URL: www.nvl.org.
13. Saloheimo L. Liberal adult education certificate as a tool for validation: NVL, 2016.